

Lähemmäksi liedä

Neljän kotikonsertin analyysi

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Musiiin koulutusohjelma
Instrumenttiopetus
Opinnäytetyö
Kevät 2016
Karhula, Ruut ja Liikaoja, Jenni

Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma

KARHULA, RUUT
LIIKAOJA, JENNI

Lähemmäksi liedä
Neljän kotikonsertin analyysi

Instrumenttiopetuksen opinnäytetyö, 34 sivua, 10 liitesivua

Kevät 2016

TIIVISTELMÄ

Tämä kirjallinen työ on osa taiteellis-toiminnallista opinnäytetyötämme. Työmme tarkoituksena oli tutkia, voiko liedin varhaisin esitysmuoto, kotikonsertti, puhutella kuulijaa 2010-luvulla, ja voiko se olla keino tehdä lied-musiikkia tunnetuksi.

Pidimme neljä kotikonserttia, joiden päätteeksi yleisö sai vastata kyselytutkimuslomakkeeseemme. Lomakkeella tutkimme yleisön kokemuksia kotikonsertista. Tässä työssä tarkastelemme näiden tutkimustulosten lisäksi liedin konserttitraditiota ja kotikonserttien asemaa nykypäivän musiikkikentällä.

Kyselyillä saatujen tulosten mukaan kotikonsertit koettiin helpommin lähestyttäväksi kuin perinteinen klassisen laulumusiikin konsertti. Erityisesti kotikonserttien lämmin ja intiimi tunnelma sai kiitosta. Lisäksi yleisö koki kappaleiden esittelyn helpottavan kuuntelukokemusta. Enemmistö kuulijoista, joista suurin osa osallistui ensimmäistä kertaa lied-konserttiin, kertoi lähtevänsä mielellään uudestaan lied-konserttiin.

Asiasanat: lied, lied-duo, kamarimusiikki, kotikonsertti, klassinen laulumusiikki

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Music Education

KARHULA, RUUT
LIIKAOJA, JENNI

Getting Closer to Lied Performance

An analysis of four home concerts

Bachelor's Thesis in Instrument Education. 34 pages, 10 pages of appendices

Spring 2016

ABSTRACT

This written work is a part of our artistic and practical thesis. We examined whether a home concert, as the earliest form of Lied performance, could speak to a listener of the 2010s, and whether home concerts could make Lied music better known.

We gave four home concerts, and after each concert listeners answered our questionnaire. We studied the experiences of the public concerning the home concert. In addition to the results of the study, the thesis examines the history of the concert tradition and the status of home concerts in the music field of today.

The results of the questionnaires showed that the audience felt that the home concerts were more approachable than traditional classical vocal music concerts. They especially appreciated the warm and intimate atmosphere. The audience also felt that telling something about the pieces in advance facilitated the listening experience. It was the first Lied concert for the majority of the audience, and most of them would like to go to a Lied concert again.

Key Words: Lied, Lied-duo, chamber music, home concert, classical vocal music

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	METODOLOGIA	2
3	LIEDIN TIE OLOHUONEESTA KONSERTTISALEIHIN	5
	3.1 Lied käsitteenä	5
	3.2. Liediä olohuoneissa ja konserttisaleissa	7
	3.4. Konserttikäyttäytyminen	15
	3.5. Yleisötyö	17
4	KOTIKONSERTIT	19
	4.2. Kuulijoiden kokemukset	23
	4.3. Esiintyjien kokemukset	29
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	32
	LÄHTEET	34
	LIITE1: Kyselytutkimuslomake	37
	LIITE2: Konsertin käsiohjelma	39
	LIITE3: Kyselytutkimuksen tuloskaaviot	41

1 JOHDANTO

Toisinaan parhaat ideat löytyvät menneisyydestä. Lied-konsertti olohuoneessa ei ole uusi keksintö, mutta tämän päivän kuulijalle se voi olla ennenkokematon elämys. Päätimme ottaa kotikonsertit opinnäytetyömme aiheeksi, sillä haluamme lied-duona tutustuttaa uusia kuulijoita lied-musiikin rikkaaseen ja puhuttelevaan maailmaan.

Lied tarvitsee uusia kuulijoita, koska lied ei ole yhtä paljon esillä kuin esimerkiksi ooppera ja lied-konsertteja on melko vähän tarjolla. Lisäksi uusien kuulijoiden tavoittaminen on hankalaa. Tästä syystä päätimme tutkia, voiko liedin vieminen ihmisten luokse kotikonserttien muodossa olla ratkaisu lied-kulttuurin elvyttämiseksi. Etsimme Facebookin kautta ihmisiä, jotka halusivat meidät luokseen esiintymään. Pidimme neljä kotikonserttia ja konserttien päätteeksi kuulijat täyttivät laatimamme kyselylomakkeen. Lomakkeen avulla selvitimme yleisön kokemuksia kotikonsertista. Nämä kyselytutkimukset toimivat työmme primaarimateriaalina, eli tutkimuksemme on tältä osin kvantitatiivinen.

Työn toisessa luvussa käymme läpi tutkimuksemme kannalta keskeisimmät käsitteet ja taustatiedot. Luvussa kerrotaan, mitä lied on, perehdytään liedin esitystraditioon ja erityisesti sen historiaan kotimusiikin osalta. Lisäksi karotetaan kotikonserttien asemaa tämän päivän musiikkielämässä, pohditaan klassisen musiikin konserttikäyttämistä ja määritellään yleisötyön termi.

Kolmannessa luvussa kerrotaan kotikonserttien järjestämisestä ja niissä kuullusta ohjelmasta. Lisäksi tässä luvussa esitellään kyselytutkimuksen tulokset ja sekä kuulijoiden että esiintyjien ajatuksia kotikonserteista. Viimeisessä luvussa pohditaan tutkimuksen tuloksia ja kotikonserttien kokemuksia. Liitteenä on kyselytutkimuslomake, konserttikäsiohjelma ilman tekstejä ja kyselytutkimuksen tuloskaaviot.

2 METODOLOGIA

Tässä luvussa kerromme tutkimuksessamme käytetystä tutkimusmenetelmästä ja avaamme kyselylomakkeen käyttöä tutkimuksessamme.

2.1 Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmät voidaan Paavilaisen (2015) mukaan jakaa karkeasti kvantitatiiviseen eli määrälliseen ja kvalitatiiviseen eli laadulliseen tutkimukseen. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkija kerää tietoa mittaamalla tutkittavaa asiaa niin, että tulos voidaan helposti muuttaa numeeriseen muotoon ja tilastoida, kun taas kvalitatiivinen tutkimus on keskittynyt vapaamuotoisempiin tutkimustapoihin. Kvantitatiivisen tutkimuksen keinoin on helppoa tutkia yhtä aikaa isoa joukkoa ihmisiä ja muuttaa tutkittava asia numeroiksi tietokoneen avulla. Kvalitatiiviseksi tutkimukseksi taas luetaan esimerkiksi vapaat haastattelut, joissa haastateltava saa vastata hänelle esitettyihin kysymyksiin täysin omin sanoin. Tutkittavaa asiaa ei kvalitatiivisessa tutkimuksessa niinkään mitata, vaan sitä enemmänkin kuvataan sanallisesti ja pyritään ymmärtämään. Kvalitatiivista tutkimusta käytetään useimmiten silloin, kun halutaan saada tarkkaa tietoa pienestä henkilöryhmästä. (Emt. 16 – 17.)

2.2 Kvantitatiivinen tutkimus ja kyselylomake

Toteutimme taiteellis-toiminnallisen opinnäytetyömme kvantitatiivisen tutkimuksen keinoin käyttämällä keskeisenä tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmänä kyselytutkimusta. Kyselytutkimuksessa tutkittava henkilö vastaa tutkijan laatiman kyselylomakkeen kysymyksiin, ja kyselylomake on hyvä keino tutkia esimerkiksi suuren ihmisjoukon asenteita ja mielipiteitä. Kysymyksinä on mahdollista käyttää muun muassa strukturoituja kysymyksiä, jolloin kyselylomakkeessa on valmiit vastausvaihtoehdot kysymysten perässä. Myös avoimia kysymyksiä, joihin tutkittava henkilö saa vastata vapaasti, on mahdollista käyttää. Strukturoiduissa kysymyksissä vastausvaihtoehtoja täytyy olla useampia, jotta jokaiselle tutkimukseen osallistuvalla

henkilölle löytyy sopiva vastausvaihtoehto. Yleensä strukturoitujen kysymysten vastaukset joko ympyröidään tai rastitetaan. Strukturoitujen kysymysten avulla tutkijan on helppo luoda nopeasti tilastoja tutkittavien henkilöiden vastauksista toisin kuin avoimien kysymysten kautta, jolloin tutkija ei voi luoda täysin varmaa tilastoa vastauksista. Kaikki kyselylomakkeen sisältämät kysymykset täytyisi asettaa niin, että jokainen tutkimuksen kohteena oleva ymmärtää ne samalla tavalla. Kysymykset eivät myöskään saa johdatella tutkittavaa henkilöä mihinkään suuntaan, vaan niiden täytyy olla mahdollisimman neutraaleja. (Paavilainen 2015, 38–41.)

2.3 Kyselylomakkeen käyttö opinnäytetyössämme

Työmme keskeisenä tiedonkeruumenetelmänä toimi kysely, sillä se oli nopea ja helppo tapa kerätä tietoa konserttiyleisöstämme. Otimme huomioon kuulijoiden mahdollisen haluttomuuden osallistua kyselyyn valitsemalla mahdollisimman helposti lähestyttäviä kysymyksiä. Kysymysten määrän pyrimme pitämään minimissä. Pyrimme huolehtimaan niin lomakkeen kysymysten kuin palauttamisen osalta vastaajien anonymiteetin säilymisestä.

Kyselylomakkeessamme oli valmiit strukturoidut monivalintakysymykset, joista tutkittavat henkilöt valitsivat itseään lähinnä olevan vaihtoehdon. Lomake oli standardoitu, eli kysymykset olivat kaikille samat, ja lomakkeen lopussa oli lisäksi avoimia kysymyksiä. Kyselytutkimuksemme toimi informoituna kyselynä, sillä jaoimme lomakkeet kuulijoille henkilökohtaisesti ja kerroimme samalla tämän tutkimuksen tarkoituksesta. Lomakkeet sai jättää konserttitilassa sijainneen pöydän päälle, jotta palauttaminen olisi vastaajalle mahdollisimman vaivatonta ja anonymiteetti säilyisi.

Opinnäytetyömme tutkimustilanne oli intiimi ja rento kotikonsertti, jossa jaoimme yleisölle työmme liitteenä olevan kyselylomakkeen sekä käsiohjelman. Konsertteja oli yhteensä neljä: Seinäjoella, Ilmajoella, Kauhajoella ja Iitissä. Jokainen yleisö sai saman käsiohjelman ja lomakkeen täytettäväkseen. Lomakkeen avulla pyrimme selvittämään muun muassa sitä, onko kuulija käynyt aikaisemmin lied- ja kotikonserteissa, kokiko kuulija kotikon-

sertin tilanteena helpommin lähestyttäväksi kuin perinteisen klassisen musiikin konsertin ja voiko liedin varhaisin muoto, kotikonsertti, tavoittaa kuulijan edelleen 2010-luvulla.

3 LIEDIN TIE OLOHUONEESTA KONSERTTISALEIHIN

Tässä luvussa kerromme hieman liedin käsitteestä ja liedin syntyhistoriasta. Paneudumme myös siihen, mikä tekee liedistä omanlaisensa taiteenlajin, mistä lied on lähtöisin ja mikä on liedin asema nykypäivän konserttikulttuurissa. Lisäksi pohdimme nykypäivän konserttikäyttäytymistä sekä kerromme hieman yleisötyöstä, mikä oli tärkeä osa myös omaa työtämme.

3.1 Lied käsitteenä

Sana *lied* tulee saksan kielestä ja tarkoittaa laulua, ja sen käyttö on vakiintunut kuvaamaan kamarimusiikillista kokonaisuutta, jossa piano, laulu ja runo ovat keskenään tasa-arvoisia. Savolaisen (2003) mukaan pianisti ei siis ole vain säestäjä, joka seuraa laulajaa, vaan sekä pianisti että laulaja vievät tarinaa eteenpäin runoon nojaten. Erityisen liedistä tekee myös se, että yleensä kappaleet esitetään ilman minkäänlaista rekvisiittaa toisin kuin oopperassa. Lied-laulaja joutuu paneutumaan kappaleen runoon aivan eri tavalla kuin oopperaan: lied on oopperaan verrattuna hyvin pienieleistä, hienostunutta, sisäistynyttä ja herkkää. Sekä pianistilta että laulajalta vaaditaan liedin tekemisessä syvällistä tunne-elämää, jotta heidän olisi mahdollista uppoutua tähän herkkään ja intiimiin maailmaan. (Savolainen 2003, 187–189.)

Lied syntyi saksalaisella kielialueella 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa. Tällöin tiukkoja musiikillisia sääntöjä sisältänyt klassismin aikakausi oli hiljalleen muuttumassa väljemmäksi ja ihmisen syvimpiä tunteita kuvaavaksi romantiikan aikakaudeksi. Lied syntyi keskiluokkaisten ihmisten tarpeisiin, eikä sillä ollut tarkoitus koreilla korkea-arvoisten henkilöiden juhlasaleissa. (Djupsjöbacka 2000, 17.) Alun perin liedin käsite koski ainoastaan saksalaista romanttista laulumusiikkia, mutta vähitellen liedeinä alettiin pitää myös muun kielistä klassista laulumusiikkia. Tunnettuja lied-säveltäjiä ovat muun muassa Franz Schubert, Hugo Wolf ja Robert Schumann. Suomalaisista lied-säveltäjistä mainittakoon esimerkiksi Yrjö Kilpinen. Liedejä sävellettiin

– ja sävelletään yhä tunnettujen runoilijoiden runoihin. Esimerkiksi Goethen ja Möriken runoja löytää hyvin monista saksankielisistä liedeistä.

Suomalaisen pianistin Ralf Gothónin (1998, 61) mukaan liedissä vaikuttavat vastakohtaparit, teksti ja musiikki sekä laulaja ja pianisti. Hän kutsuu tätä kaksinkertaiseksi dualismiksi. Gothónin mukaan liedissä muusikoiden tehtävänä on saattaa teksti ja musiikki yhdeksi toistensa kanssa. Hän toteaa, että nämä vastakohtaparit ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa sekä tietoisesti että tiedostamattomasti. Gothónin mukaan vastakohtapareja ei aina ymmärretä oikein, mistä seuraa se, että liedkonserttien kohdalla pianisti saatetaan nimetä säestäjäksi, tai puhutaan liedillan sijaan nimityksillä, jotka viittaavat yhteen esiintyjään tai ennen kaikkea laulajaan: soloabend, yksinlaulukonsertti, song recital. (Emt. 61–62.)

Lyhyesti sanottuna lied on soivaa runoutta. Liedissä korostuu duon yhteistyö, sillä liedä ei ole mahdollista synnyttää hetkessä ja alati vaihtuvien partnerien kanssa, vaan se vaatii paneutumista ja luottamusta muusikkopartneriin. (Kuusisaari 2007, 58.) Liedissä on myös tärkeää tiedostaa se, että piano ja laulu eivät aina kerro samaa asiaa: laulajan huutaessa tuskaansa vakavana piano saattaa kujeilla hymyillen (Emt. 62). Piano saattaa esimerkiksi kuvata luonnon ääniä, alitajunnan hiljaisia mietteitä tai ukkosmyrskyä.

Intiimiytensä vuoksi lied soveltuu paremmin pieniin tiloihin kuin suuriin oopperataloihin (Djupsjöbacka 2000, 17–18). Myös tunnettu lied-duo sopraano Soile Isokoski ja pianisti Marita Viitasalo ovat todenneet, että lied täytyy tuoda ihmisten lähelle (Kuusisaari 2007, 53). Ihmiset eivät välttämättä itse löydä tietään liedin luokse tai ylipäättään tiedä tämän taiteenlajin olemassaolosta.

Pianisti Marita Viitasalo (Kuusisaari 2007, 79) toteaa, että yleisöä on vaikea saada lähtemään lied- ja kamarikonsertteihin muun muassa siitä syystä, että tällaisella konserttimuodolla ei ole takanaan yhtä suurta tukiverkostoa kuin esimerkiksi oopperalla ja sinfoniaorkestereilla. Lied-konsertteja ei mainosteta tarpeeksi, eivätkä ne ole saaneet yhtä suurta jalansijaa kuin ooppera. Lontoon Wigmore Hall onkin yksi niistä harvoista konserttisaleista,

joka on erikoistunut nimenomaan kamarimusiikkiin. (Emt. 2007, 79.) Yleisön konsertteihin lähtemisen vaikeuden totesimme itsekin järjestämässämme kotikonserteissa. Moni konsertteihimme osallistunut kuulija totesi, että vaikeinta on konserttiin lähteminen, sillä he eivät tiedäneet, mistä liedkonsertteja löytäisi. Lisäksi liedin ammattilaiset ovat ilmaisseet huolensa liedin tulevaisuudesta, koska sen opetuksen ja esittämisen näkymät ovat Suomessa varsin huonot. Lied-pianisti ja -opettaja Heikki Pellisen (Aura 27.9.2011) mukaan Suomessa on vain vähän lied-opettajia ja musiikkioppilaitosten karsiessa rahapulasta lied-opetus kuuluu säästökohteisiin. Lisäksi lied on laulukoulutuksessa jäänyt oopperan varjoon. Näistä haasteista huolimatta Pellinen näkee liedin olevan nosteessa. (Emt.) Liedin ammattilaiset ovat perustaneet liedin puolestapuhujana ja lied-tietoisuuden levittäjänä toimivan Suomen Lied-akatemia ry:n. Akatemia järjestää vuosittain lied-kursseja ja kouluttaa muutenkin aktiivisesti liedistä kiinnostuneita nuoria muusikoita. (Suomen Lied-akatemia ry.)

3.2. Liediä olohuoneissa ja konserttisaleissa

Seppo Nummen (1982, 30–31) mukaan liedin kamarimusiikkiluonne on yksi niistä tekijöistä, jotka erottavat liedin muista laulumusiikin muodoista. Kamarimusiikille on tyypillistä, että joka stemmassa on vain yksi soittaja ja stemmat ovat keskenään tasa-arvoisia. Liedissä laulaja ja pianisti muodostavat tasaveroisen duon. Keijo Ahon (2009, 15) määritelmän mukaan kamarimusiikkina pidetään pienelle, noin 2–13 henkilön ryhmälle kirjoitettua musiikkia. Kamarimusiikki perustuu muusikkojen väliseen kommunikointiin, ja sitä esitetään ilman kapellimestaria. (Aho 2009, 15.)

Esityskokoonpanon lisäksi kamarimusiikkia määrittelee sille tyypillinen luonne, joka muodostuu intiimiydestä, ilmaisuvoimaisuudesta ja hienostuneesta sävellystekniikasta. Kamarimusiikki on riippumatonta ulkoisista tehokeinoista ja se vetoaa erityisesti kuulijoihin, jotka ”suhtautuvat kuuntelemistapahtumaan esittäjiin psyykkisesti samastuen ja soittajien jokaista nyanssia seuraten.” (Lampila 1978, 332.) Kamarimusiikki on tarkoitettu esitettäväksi suurimpien salien sijaan pienemmissä tiloissa (Aho 2009, 15).

Kehityksensä alkuvaiheessa lied oli musiikkia, jota harrastajat esittivät kotioiloissa. Johann Friedrich Reichardt, Luise Reichardt ja Carl Zelterin kaltaiset säveltäjät kirjoittivat lauluja, joiden ambitukset olivat vaatimattomia ja pianosäestykset vastasivat ”lahjakkaiden amatöörien” kykyjä. (Gorrell 1993, 77.)

Taidemusiikin harrastaminen alkoi kasvattaa suosiotaan porvariston parissa 1700-luvun puolivälin jälkeen. 1800-luvun alussa laulu- ja pianonsoitotaito kuuluivat hyvinkasvatetun porvarisperheen tyttären koulutukseen. Näiden taitojen katsottiin parantavan naimakelpoisuutta. Laulunopiskelulla ei kuitenkaan pyritty julkiseen ja ammattimaiseen toimintaan. (Moisala & Valkeila 1994, 65.) Kodin piirissä tapahtuneet illanistujaiset olivat tilaisuuksia, jotka mahdollistivat perheenäitien ja tyttärien musiikkiesitykset (Salmenhaara 1995, 393).

Elävästä musiikista ei 1800-luvulla päässyt nauttimaan julkisesti läheskään yhtä usein ja helposti kuin nykyään. Ne hetket, jolloin maallikkokuulija pääsi seuraamaan esitystä estradilla, ravintolassa, tanssipaikassa tai puistokonsertissa, jäivät mieleen ainutlaatuisina ja juhlavina kokemuksia. (Jalkanen 2004, 23.)

Vuosina 1815–1850 vietettiin myös Suomessa biedermeierin aikakautta. Salmenhaaran (1995, 393) mukaan tätä aikakautta on kutsuttu kotimusiikin kulta-ajaksi. Biedermeierilla tarkoitetaan nousevan porvariston aikakautta niin yhteiskunnassa, taiteessa kuin musiikkielämässä. Suuntaus oli lähtöisin Saksasta ja siihen liittyi muun muassa pyrkimys intiimiyteen ja kotoisuuteen. Eduard Mörike kuului aikakauden keskeisiin kirjailijoihin ja lied-säveltäjä Hugo Wolf on antanut monille hänen runoilleen soivan muodon. (Emt. 391.)

Biedermeierin aikaan musiikinharjoittaminen levisi säätyläispiirien musiikillisista salongeista sivistyneistön ja vaurastuneen porvariston koteihin. Musiikki kuului olennaisena osana illanviettoihin ja kodeista tapasi löytyä yleissoittimeksi muodostunut piano – tarkemmin ottaen ajalle tyypillinen pöydänmuotoinen taffelipiano. Musiikkinumeroista vastasivat ammattimuusikoiden lisäksi yhä enenevässä määrin harrastajat. (Salmenhaara 1995, 393.)

Martha Elliot (2006, 161) kirjoittaa kirjassaan *Singing in Style*, että koulutettujen kotien harrastajamuusikot loivat tasaisen kysynnän uusille, kotiviih-teeksi sopiville, julkaistuille lauluille. Monet säveltäjät löysivätkin laulujen myymisestä hyvän tulonlähteen. Carl Loewe, Robert Franz, Felix Mendelssohn, Robert Schumann ja Johannes Brahms kirjoittivat kaikki myös amatööreille sopivia lauluja, duettoja ja kvartettoja. Hugo Wolf sen sijaan on todennut, että hänen laulunsa ovat ”kulinaristeille, eivät amatööreille”. (Emt. 116.)

Elliotin (2006, 161) mukaan liedillä oli paikkansa niin isommissa kuin pienemmissä yksityisissä kokoontumisissa. Monet säveltäjätkin esittivät lauluaan tällaisissa epävirallisemmissa tilanteissa. Myös Lorraine Gorell (1993, 81) kirjoittaa omaa musiikkiaan esittävän säveltäjän olleen tavanomainen ilmiö romantiikan aikakaudella. Näin teki esimerkiksi Franz Schubert. Eppstein (1978, 169) kirjoittaa Schubertin viettäneen aikaa taiteilijoiden ja taiteesta kiinnostuneiden porvarillisten ja alempaa aatelistoa edustaneiden amatöörien kanssa. Säveltäjä itse oli luonteeltaan vaatimaton, mutta hänen ystävänsä alkoivat arvostaa hänen sävellyksiään ja Schubertista tuli joukon kokoontumisten keskipiste. Nämä illanvietot tunnetaan nykyisin nimellä *schubertiadi*. Iltojen aikana luettiin ääneen, keskusteltiin, musisoitiin ja tanssittiin, useimmiten Schubertin musiikin tahtiin. (Emt. 169.)

Gorell (1993, 81) kertoo, että Schubert lauloi usein itse itseään säestäen liedejään lyyrisellä baritoniäänellään, jota on kuvailtu miellyttäväksi, joskin hieman heikoksi. Toisinaan *schubertiadeihin* osallistui myös taiteilijoita, kuten tuon ajan suosittu, hyvinkoulutettu baritoni, oopperalaulaja Johann Michael Vogl, joka tulkitsi Schubertin sävellyksiä. Otto Deutsch (ks. Gorell 1993, 81) on todennut Josef Huberin kihlatulleen Rosalie Kranzbichlerille 30.1.1821 Wienissä kirjoitetun kirjeen kertovan tunnelmia ensimmäisestä *schubertiadista*:

Viime perjantaina minulla oli erinomaista ajanvietettä...Franz kutsui illaksi luokseen Schubertin ja 14 läheistä tuttavaansa. Niinpä Schubert esitti monta suuremoista laulua, mitä kesti yli kymmeneen illalla. Sen jälkeen juotiin erään juhliassa olleen tarjoamana punssia. Ja koska

juhlat olivat erittäin hyvät ja yltäkyläiset, ja mieliala onnellinen joka tapauksessa, muuttuivat juhlat vielä hauskemiksi. Niinpä kello oli kolme aamulla ennen kuin lähdimme. (Gorell 1993, 81.)

Schubertiadeista on ainakin kaksi tunnettua kuvausta. Toinen on Moritz von Schwindin piirustus vuodelta 1868, jonka keskellä on Schubert pianon ääressä ystäviensä ympäröimänä. Toinen kuvaus on vuodelta 1897, ja se on Julius Schmidin maalaus. (*Schubertiade.*)

Kuva 1. *Schubertiade*. Martin von Schwindin piirros vuodelta 1868.

Kuva 2. *Schubertiade*. Julius Schmidin maalaus vuodelta 1897.

Myös Hugo Wolfin tiedetään esittäneen itse omia laulujaan. Lorraine Gorrell (1993, 80–81) jopa epäilee, että Wolfin itsensä on täytynyt olla omien sävellystensä lempitulkitsija, sillä temperamenttinen säveltäjä saattoi arvostella laulajia jopa kesken resitaalin tulkinallisten vapauksien ottamisesta. Liedsäveltäjistä myös Carl Loewe lauloi omia kappaleitaan julkisesti. Johannes Brahms puolestaan soitti usein pianoa liediensä esityksissä, mutta Brahmsin ystävä, Tohtori Ophüls, on kertonut kirjassaan *Erinnerungen an Johannes Brahms* (ks. Emt. 82) tämän laulaneen koskettavasti oman laulusarjansa *Vier ernste Gesänge* laulut pian Clara Schumannin kuoleman jälkeen.

Paitsi että säveltäjät ovat esittäneet musiikkiaan ystäväpiirinsä illanvietoissa, ovat myös heidän kotinsa toimineet konserttipaikkoina. Felix Mendelssohnin ja hänen sisarensa Fanny Mendelssohnin koti kuului 1800-luvun ”intellektuaaleimpiin keskieuropalaisiin kulttuurikoteihin”. Heidän kotinsa salongeissa vierailivat ajan nimekkäimmät kulttuurihenkilöt, kuten Johann Wolfgang von Goethe, Heinrich Heine, Alexander von Humbolt, Georg Wilhelm Friedrich Hegel ja Jean Paul. Avioituttuaan taidemaalari Wilhelm Hen-

selin kanssa Fanny Mendelssohn-Hensel alkoi järjestää Berliinissä musiikkisalonsaloonkitoimintaa eli sunnuntaiesityksiä omassa kodissaan. Hensel sävelsi paljon liedejä, pianomusiikkia ja laajempia kamarimusiikkiteoksia, ja sunnuntaisalongeissa hän sai teoksiaan esitetyksi, vaikka ei ajan naismuusikoille tyypillisesti ansainnut elantoaan musiikilla. Hänen osallistumistaan ja vaikutustaan Berliinin musiikkielämään voidaan kuitenkin pitää merkittävänä. (Moisala & Valkeila 1994, 80.)

Yksityiskotien lisäksi liedillä on ollut sijansa salonkimusiikissa. Salongilla tarkoitetaan hovin ja aatelin vastaanottotilaa. Salongeissa saatettiin järjestää illalliskonsertteja, taidenäyttelyitä, teatteriesityksiä ja kirjallisia tapahtumia. Salongit muuttuivat porvarillisen seuraelämän keskipisteiksi Ranskan vallankumouksen jälkeen. Niissä kuultiin niin yksityisiä kuin puolijulkisikin konsertteja. Salongeista tuli esiintyville taiteilijoille aiemman hovi-instituution kaltaisia mesenaatteja. Salongeissa kukoisti romantiikalle tyypillisesti virtuoosikulttuuri, ja salonkien suurina tähtinä muistetaan esimerkiksi Franz Liszt, Frédéric Chopin, Niccolò Paganini ja Jenny Lind. (Jalkanen 2004, 51.)

Jalkanen (2004, 55) kirjoittaa Lichtenfeldiin viitaten, että 1800-luvun alkupuolella konsertit olivat "sekoitus oopperaa, ravintolaa ja sirkusareenaa". Salongeissa kuultiin niin vakavaa kuin kevyttäkin musiikkia. Mikäli salon-gissa oli konsertti, keskittyi ohjelma taidemusiikkiin. Useammin kyseessä oli kuitenkin seurustelutilaisuus. Silloin tilaisuus aloitettiin konserttiohjelmalla, pöytämusiikkina kuultiin kevyempää musiikkia ja loppuillasta tanssittiin. Konsertit tavattiin aloittaa sinfoniolla ja alkusoitolla. Sen jälkeen kuultiin aarioita ja liedejä. Konsertoivien soolokappaleiden välissä esitettiin myös kuorokappaleita. (Emt. 55.)

Jalkasen (2004, 55) mukaan konserttielämä alkoi muuttua 1800-luvun puolivälissä. Ensinnäkin vakava ja kevyt musiikki alkoivat eriytyä, aivan kuten ooppera ja operetti jo aiemmin. Konserttiohjelmassa ei enää pyritty tyyli-lajien monipuolisuuteen, vaan alettiin keskittymään vakavaan taiteeseen. Porvariston yhteiskunnallinen voima oli keskeinen syy konserttielämän muutokselle.

Porvaristo alkoi hallita konsertti-instituutiota, ja salonkien mesenaattijärjestelmä muuttui ”konsertti-impessaarien riskipääomalla tapahtuvaksi liiketoimeksi”. Tämä järjestelmä lisäsi musiikkitalaisuuksien määrää ja yleisö monipuolistui, mikä puolestaan kasvatti musiikin kysyntää. (Emt. 2004, 55.)

Liedin esitystraditioon vaikutti oleellisesti myös niin itse taidemuodon kehitys kuin pianon kehitys soittimena. Kuten aiemmin jo todettiin, liedit olivat aluksi kotien harrastajamuusikoille soveltuvia kappaleita. Taidelaulut kehittivät kuitenkin kompleksisemmiksi ja sofistikoituneemmiksi (Gorrell 1993, 77). Uusi lied-tyyli kehittyi vuosien 1825 ja 1850 välillä. Uudessa suuntauksessa virtuositeetti kasvoi, piano-osuus itsenäistyi ja tonaliteetista, harmoniasta ja rakenteesta tuli vaihtelevampia. Nyt voitiin sanoa, että piano, laulu ja runo muodostivat yhdessä kokonaisuuden. (Moisala & Valkeila 1994, 74.) Tästä johtuen säveltäjät tarvitsivat lauluilleen taitavia ja yhä koulutetumpia esittäjiä. He tarvitsivat laulajia, joilla on kaunis äänen sävy, hienovaraista ymmärrystä runoudesta ja kyky toteuttaa nyansseja. Pianon rooli suhteessa lauluun kasvoi samanaikaisesti. Kun liedin esittäminen siirtyi konserttisaleihin, säveltäjät pääsivät käyttämään vapaammin pianon koko ajan kehittyviä teknisiä mahdollisuuksia ja osoittamaan tehtävät kasvavalle määrälle virtuoottisia soittajia. (Gorrell 1993, 77.)

3.3. Kotikonsertit ja nykypäivä

Kun lähtee tarkastelemaan kotikonserttitarjontaa tänä päivänä, voi huomata, että tämä perinteinen musiikin esitystapa on nostamassa päätään. Ilkka-lehden kulttuuritoimittaja Tero Hautamäki (10.12.2015) on kiteyttänyt kolumnissaan ”Kotikonsertti on kuuminta hottia” hyvin ihmisten kaipuun pienimuotoisempia esitystapoja kohtaan:

Nykyään eletään stadionkonserttien, megamarkettien ja supernopeiden laajakaistojen aikaa. Koska kaikki tilanteet ja tapahtumat ovat järjestään järjettömän suuria, ovat ihmiset alkaneet kaivata tilalle jotakin pienimuotoista ja käsin kosketeltavaa.

Edellä sanottu pätee myös musiikkielämyksiin. Kaiken suuren ja mahtavan vastapainoksi on ilmestynyt vanha ja

alkuperäinen tapa esitellä musiikkia. Kotikonsertit ovat alkaneet kasvattaa suosiotaan Suomessakin, myös hitaasti lämpiävillä lakeuksilla. (Hautamäki 10.12.2015)

Turussa kotikonserteista on mahdollista nauttia suunnilleen joka toinen viikko, sillä pianistipariskunta Maria Männikkö ja Pauli Kari ovat avanneet Kaskenmäen jugendtalossa sijaitsevan asuntonsa ovet yleisölle. Ylen haastattelussa (Vedenpää 27.7.2015) pariskunta kertoo järjestäneensä kotonaan yksityisiä juhlia ystävilleen ja esiintyneen heille esimerkiksi kilpailuihin valmistautuessaan. Syksyllä 2014 he päättivät kokeilla avoimien kotikonserttien järjestämistä. Konserteissa esiintyy pianistipariskunnan lisäksi vierailuvia esiintyjä. Yleisö voi varata etukäteen paikan konserttiin ja saa osoitteen varauksen yhteydessä. Pauli Karin mukaan ihmisillä on huomattavasti matalampi kynnyks tulla kotikonserttiin kuin perinteiseen klassisen musiikin konserttiin, sillä kotikonsertin tapauksessa ei tarvitse kantaa huolta pukeutumisesta ja ilmapiiri on rennomp. Olennaisin kiteytyy hänen kommentissaan: ”Ihmiset ovat kuin kotonaan.” Maria Männikkö tuo muusikon näkökulmasta esiin, että olohuoneympäristö tuo yleisön lähemmäksi taiteilijaa. (Vedenpää 2015.)

Turun Sanomien haastattelussa (29.1.2015) pariskunta kertoo tarjoavansa vierailleen myös lasillisen viiniä ja pientä purtavaa. Männikkö kertoo haastattelussa yleisön ottaneen kotikonsertit hyvin vastaan. Intiimi tunnelma ja mahdollisuus päästä lähelle soittajaa ovat ilahduttaneet kuulijoita. Männikkö löytää kotikonserttien suosiolle selityksen aikamme luonteesta:

Nykyään kaikki tapahtumat ovat niin suuria, että ihmiset kaipaavat jotain pienimuotoisempaa tilalle. Kotikonsertin aikana ihmiset kohtaavat toisiaan ja siellä syntyy keskustelua. (Emt.)

Männikkö pohtii Turun Sanomien haastattelussa (Emt.) kotikonsertin erityispiirteitä myös soittajan näkökulmasta. Hänen mukaansa pieni ja intiimi tila on myös soittajalle toisenlainen kokemus. Hänen kokemuksensa mukaan kotikonsertissa muusikko on paljaampana. Tämä opettaa esiintyjää olemaan vielä enemmän läsnä yleisölle, mikä taas lähentää muusikoiden ja yleisön välistä suhdetta. Hänestä pienessä tilassa kaikki on lähellä ja

helposti aistittavissa, jolloin tilassa on mahdollista sulkeutua musiikkiin vielä enemmän.

Kotikonsertit ovat tuttuja myös Kamus-kvartetille. Viulisti Jukka Untamala kertoo Ylen haastattelussa (Mattila 2016), että yhtye on koko toimintansa ajan halunnut soittaa paljon kotikonsertteja. Untamala huomauttaa niiden olevan kuitenkin pienelle yleisölle, ja sen vuoksi yhtye päätti lähettää yhden kotikonserttinsa suorana YouTube-kanavalla 7.4.2016. Konsertti liittyi heidän meneillään olevaan TeemaHelsinki-konserttisarjaansa, jonka merkeissä he pyrkivät viemään kamarimusiikkikonsertteja sellaisiin paikkoihin, missä niitä ei tavata järjestää. (Mattila 2016.)

Taidekoti Kirpilän ja Sibelius-Akatemian yhteistyössä järjestämät konserttisarjat ovat osaltaan vaalineet liedin alkuperäistä esitysmuotoa ja lied-perinnettä. Osapuolet ovat järjestäneet konsertteja Kirpilän taidekodissa vuodesta 2000 lähtien. (Taidekoti Kirpilä.)

Kotikonsertit ovat edustettuna myös monien musiikkifestivaalien ohjelmistossa. Esimerkiksi Turun Musiikkijuhlilla Soile Isokosken mestarikurssin oppilaat esiintyivät vuonna 2015 kotikonsertissa Villa Marjaniemessä (Turun Musiikkijuhlat). Pekka Kuusiston luotsaaman Meidän Festivaalin keskeisinä konserttipaikkoina toimivat Tuusulanjärven läheisyydessä sijaitsevat taiteilijakodit (Meidän Festivaali). Vuoden 2015 We Jazz -festivaalin ohjelmistosta löytyi niin ikään kotikonsertti, kun pianisti Joonas Haavisto järjesti töölöläisessä yksiössään konserttisarjan (Rytmi 6.9.2015).

3.4. Konserttikäyttäytyminen

Monille kuulijoille klassisen musiikin konserttietiketti tuntuu aiheuttavan päänvaivaa. Konserttiin lähtemisen kynnyks nousee suureksi, kun ei ole varma, miten tulisi pukeutua, ja itse konsertissa saattaa jännittää, osaako käyttäytyä oikein ja taputtaa oikeassa kohdassa.

Jukka Sarjala (2002, 193) toteaa kirjassaan *Miten tutkia musiikin historiaa?* konserttikävijöiden hillityn käyttäytymisen konserttisalissa olevan pitkän historiallisen kehityksen tulos. Konserttikävijöiden ”kurinalaistamiseen” on käytetty toista sataa vuotta aikaa.

Eero Hämeenniemi (2007, 153) kirjoittaa kirjassaan *Tulevaisuuden musiikin historia* vanhanaikaisen konserttietiketin olevan yksi musiikkielämämme vieraannuttavimmista ominaisuuksista. Hänen mukaansa konserttien vanhahtavat ja jäykät käytöstavat kumarteluineen ja teosten välissä tapahtuvien marsseineen etäännyttävät esiintyjä ja nykypäivän kuulijoita toisistaan (Emt. 22).

Hämeenniemen (Emt. 153) mielestä esiintyjät voisivat esimerkiksi puhua yleisölle useammin ja välttää jäykkää ja epäpersoonallista roolia. Hämeenniemi kuitenkin huomauttaa, että yleisöä puhuteltaessa ei pidä ottaa opettajan roolia vaan puhua kuin ihminen ihmiselle.

Hämeenniemi (Emt. 154) ottaa kantaa myös konserttipukeutumiseen. Hänen mielestään esiintyjien tulisi ottaa pukeutumisessa mallia yleisöstään, joka pukeutuu kaunisiin, siisteihin ja ennen kaikkea ajanmukaisiin juhlavaatteisiin. Hämeenniemi (Emt. 22) pitää ongelmallisena kuulijoiden ja muusikoiden pukumuodin välisen eron kasvua. Yleisön pukeutuminen muuttuu vuosi vuodelta rennommaksi, mutta esimerkiksi miesmuusikoilla näkee yhä usein frakkeja. Hämeenniemi huomauttaa, että frakki oli 1800-luvulla normaali juhla-asu hienommissa piireissä, mutta tänä päivänä sen käyttö liittyy jäykimpiin ja muodollisimpiin tilaisuuksiin. Hämeenniemen näkemyksen mukaan yleisö kokee tilanteen sitä vieraampana, mitä vanhahtavammalta ja hienostelevammalta muusikoiden pukeutuminen näyttää.

Hämeenniemen (Emt. 18–19) mukaan länsimaisessa konserttikulttuurissa kuulijasta on tehty näkymätön. Konserttikulija saa pääsylipulla luvan nauttia musiikista, mutta se täytyy tehdä mahdollisimman huomaamattomasti. Tämä edellyttää hiljaista vastaanottamista yleensä pimeässä salissa. Aplodit ovat ainoa keino, jolla yleisö voi olla mukana rakentamassa konserttiti-

lannetta muusikoiden ollessa yksin aktiivisia toimijoita. Ongelmallisinta Hämeenniemen (Emt. 22) mukaan tässä on se, että kuulijan passivoiminen vaikeuttaa soittajan ja kuulijan välistä vuorovaikutusta.

Hämeenniemen esittämistä seikoista monet asiat ovat korjattavissa kotikonsertissa. Vuorovaikutus yleisön kanssa on helposti saavutettavissa, sillä olohuoneissa yleisön ja esiintyjien välinen etäisyys ei kasva suureksi. Yleisö pääsee seuraamaan muusikoiden työskentelyä hyvin läheltä, ja muusikko voi myös tuntea yleisön läheisyyden. Lisäksi kotikonserteissa yleisö ei istu pimeässä. Läheisyys ja vuorovaikutus mahdollistavat myös rennomman tunnelman, ja yleisölle puhuminen tuntuu luontevammalta kuin suuremmassa konserttisalissa. Kotikonsertti ei saa pukeutumisen sarallakaan hienostelemaan liikoja, sillä niin yleisö kuin esiintyjät voivat pukeutua rennosti.

3.5. Yleisötyö

Kotikonserttisarjan yhtenä tavoitteena oli tutustuttaa uusia kuulijoita liedin maailmaan. Konsertit ja konserttiohjelmat pyrittiin tekemään helposti lähestyttäviksi, jotta ensikertalaistenkin olisi helppo viihtyä konserteissa. Näin ollen työhömmme liittyy myös yleisötyö.

Sirpa Hietanen (2010, 4) kertoo yleisötyön olevan nuori ja jatkuvasti kehittyvä ala, jolla ei ole yhtä tyhjentävää määritelmää. Yhden määritelmän mukaan yleisötyö on sellaista taideorganisaation toimintaa, jolla pyritään lisäämään taiteiden saavutettavuutta vakiinnuttamalla nykyistä ja löytämällä uutta yleisöä sekä syventämällä yleisön kokemusta taiteesta. Yleisötyö voidaan käsittää myös laajempänä kokonaisuutena, minkä tarkoituksena on uudistaa taidemuotoja ja taideorganisaatioita monipuolisen ja avoimen yleisösuhteen myötä. Tällaista täydentävää taiteellista toimintaa tehdään eri yleisöryhmien kanssa. (Emt. 4.)

Yleisötyötä voi tehdä taidekasvatuksen, markkinoinnin ja taiteellisen työn keinoja hyödyntäen. Taidekasvatuksessa lähtökohtana on yleensä yksilön kehittäminen ja sivistäminen, markkinoinnilla pyritään edistämään sekä tun-

nettuutta että myyntiä. Taiteellisen työn kohdalla tavoitteena voi olla esimerkiksi ymmärryksen ja yleisen arvostuksen lisääminen taidemuotoa kohtaan. (Hietanen 2010, 5.)

4 KOTIKONSERTIT

Tässä luvussa kerromme pitämistämme kotikonserteista. Avaamme konserttiohjelman ja kuulijoiden sekä esiintyjien kokemuksia konserteista.

3.1 Kotikonserttien järjestäminen ja niissä esitetyt liedit

Järjestimme yhteensä neljä kotikonserttia, joista kolme ensimmäistä sijaitsivat Etelä-Pohjanmaalla ja viimeinen Kymenlaakson maakunnassa. Konserttipaikkakunnat olivat Ilmajoki, Seinäjoki, Kauhajoki ja Iitti. Etsimme Facebookin avulla muutamaa henkilöä, jotka olisivat halukkaita järjestämään kotonaan pienen kotikonsertin. Tarjouksia tuli runsaasti, jopa ulkomailta asti.

Kaikkien konserttien ohjelmisto ja käsiohjelma olivat samat. Jokaisessa konsertissa kerroimme esitettävistä kappaleista jotakin, minkä tarkoitus oli syventää kuulijoiden kokemuksia ja ajatuksia kappaleista ja konserttitilanteesta. Valitsimme konsertteihin niin suomenkielisiä kuin vieraskielisiä liedejä. Oletimme, että konsertit keräävät monia ensimmäistä kertaa liedit kuulemaan saapuvia, joten valitsimme ohjelmaan monta suomenkielistä kappaletta. Muita kieliä olivat saksa, ruotsi ja ranska. Konserteissa esittämämme kappaleet olivat Ture Rangströmin *Pan*, Iida Antonlan *Kutsujat*, Toivo Kuulan *Purjein kuutamolla*, Gabriel Faurén *Au bord de l'eau*, Fanny Mendelssohn-Henselin *Die Mainacht*, Heino Kasken *Lähdettyäs*, Oskar Merikannon *Illansuussa*, Jean Sibeliuksen *Narciss* ja *Demanten på marssnön*.

Valitsimme ohjelmaamme kappaleita, jotka olimme valmistaneet syksyllä 2015 järjestettyyn kansalliseen Helsinki Lied -kilpailuun, johon osallistuimme lied-duona. Kotikonserttien kolme ensimmäistä kappaletta valitsimme kilpailun alkueräohjelmistosta, ja ne ovat tunnelmaltaan hieman mystisiä, sillä kaikissa kerrotaan mytologisista hahmoista. Rangströmin *Pan* on sävelletty Bo Bergmanin tekstiin, ja se kertoo kreikkalaisen mytologian hahmosta Panista, joka tunnetaan muun muassa metsän ja karjan jumalana. Panin sukupuolivietin kerrotaan olleen hyvin voimakas, ja hän viehättyi varsinkin nymfeistä. Tässä kappaleessa tämä kreikkalaisen mytologian

hahmo on siirretty pohjoismaiseen metsämaisemaan. Kappale kuvaa sitä, miten Panin huilunsoitto saa niin viljan kuin puut humisemaan ja ihmisen veren kuohumaan. Iida Antolan *Kutsujat* L. Onervan runoon on konserttiemme tuorein sävellys vuodelta 2012. Kappale on samanistinen, mystinen ja hypnoottinen. Tulkitsimme kappaleen tekstin niin, että suomalaiset eläimet karhu, susi ja lintu kutsuvat ja houkuttelevat kertojan kohti tuonelaa.

Toivo Kuulan *Purjein kuutamolla* on rukous ilman immelle, veden haltijalle eli Ilmattarelle, joka kuvataan Kalevalan luomisrunossa Väinämöisen äitinä. *Purjein kuutamolla* on sävelletty Kalle Wuokosken runoon Merimiehen laulu, mutta Kuula muutti laulun nimeksi *Purjein kuutamolla*. Kappaleessa kuultava pianotekstuuri on hyvin impressionistista ja helmeilevää. Se kuvaa veden ja aaltojen liikettä, välillä keveämmin ja välillä taas on kuultavissa selviä myrskyn merkkejä. (Djupsjöbacka 2000, 171–172.) Gabriel Faurén kappale *Au bord de l'eau* on kuvaus leudosta kesäillasta, ja laulussa kuvataan rakastavaisten hiljaista ja syvää onnea joen äärellä.

Fanny Mendelssohn-Henselin laulu *Die Mainacht* on laulu toukokuisesta yöstä, ja se kertoo kauniista kristallinkirkkaasta surusta. Halusimme ottaa tämän laulun ohjelmistoomme muun muassa siitä syystä, että Mendelssohn-Hensel on usein jäänyt veljensä Felix Mendelssohnin varjoon, eikä hänen sävellyksiään esitetä usein. Mendelssohn-Hensel on säveltänyt runsaasti liedejä, ja *Die Mainacht* on yksi helmi niiden joukossa. Monet hänen sävellyksistään odottavat yhä julkaisua, sillä sukupuolensa takia hänen isänsä ei antanut Fannylle lupaa elättää itseään musiikilla, ja näin ollen Mendelssohn-Henselin teoksia on alettu julkaista vasta myöhemmin hänen kuolemansa jälkeen. (Moisala & Valkeila 1994, 80–81.)

Heino Kasken *Lähdettyäs* on V. A. Koskenniemen runoon sävelletty laulu, jota kuulee usein myös Leevi Madetojan sävellyksenä. Laulu on kuvaus ihmisestä, joka on jäänyt yksin. Hänen rakkaansa on lähtenyt, eikä tämä enää koskaan palaa. Kappale on erittäin kansallisromanttinen, ja sen tunnelataus on hyvin henkilökohtainen ja riipivä. Tätä seurannut laulu Oskar Merikannon *Illansuussa*, myös Koskenniemen runoon, on yksi Merikannon harvemmin

kuulluista sävellyksistä. Runoa voi pitää kuvauksena siitä, miten ihminen katsoo elämäänsä ajassa taaksepäin ja näkee, miten hän on selviytynyt kaikesta.

Kaksi viimeistä liedä ovat Suomen kansallissäveltäjän Jean Sibeliuksen lauluja. Valitsimme nämä kaksi kappaletta, koska ne sopivat hyvin siihen vuodenaikaan, jolloin pidimme kotikonsertit, eli kevättalveen. Ensimmäinen kappale, Sibeliuksen viimeinen julkaistu laulu, on nimensä mukaisesti oodi kevään kukalle narsissille (Djupsjöbacka 2000, 124). Toinen laulu, Demanten på marsnön J.J. Wecksellin runoon taas kuvaa täydellistä sulautumista. Siinä rakkaus saa suurimman täyttymyksensä kuolemassa ja piano kimmeltää kuin kyynel eli timantti hangella. (Djupsjöbacka 2000, 76.)

4.2. Kotikonserttipaikat ja yleisö

Ensimmäinen konserttimme oli Ilmajoella 24.3.2016 lapsiperheen omakotitalossa. Tämän konsertin kuulijakunta oli suurin, yhteensä kuulijoita oli kaksikymmentä. Konsertti järjestettiin kyläkonserttina, sillä pariskunta oli päättänyt kutsua naapurustoa kylään ja tutustua heihin samalla. Tässä konsertissa oli eniten kuulijoita, jotka eivät olleet klassisen musiikin harrastajia. Taivoitimme myös eniten sellaisia ihmisiä, joille lied-musiikki oli vieras taiteenlaji. Kuulijoista enemmistö ei myöskään ollut aikaisemmin käynyt kotikonserteissa, mutta kuitenkin kaikki kuulijat kertoivat lähtevänsä mielellään tai mahdollisesti uudestaan lied-konserttiin. Tämän konsertin ollessa kaikkein suurin noin puolet yleisöstä joutui valitsemaan istumapaikkansa niin, että he eivät nähneet esiintyjä ollenkaan. Tämä aiheutti oman haasteensa esiintyä, sillä tulkintaan piti panostaa vielä enemmän, jotta laulujen tarina välittyisi myös niille, jotka eivät meitä nähneet.

Toisena konserttipaikkana toimi lapsiperheen rivitaloasunto Seinäjolla 25.3.2016. Tämä konsertti jäi erityisesti mieleen siksi, että yksi perheen lapsista innostui hyräilemään lauluja esityksemme aikana: hän selvästi nautti konsertista. Tämä konsertti oli myös intiimein näistä kaikista, sillä yleisössä oli vain kuusi aikuista kuulijaa. Jouduimme myös viemään paikalle oman

sähköpianon, ja esiinnyimme hyvin pienessä olohuoneessa, mikä toi yleisön todella lähelle, jopa niin lähelle, että jouduimme pyytämään osaa yleisöstä vaihtamaan istumapaikkaa. Näistä kuulijoista yksikään ei ollut aiemmin käynyt lied-konsertissa, joten tavoitimme kuusi täysin liedille altistumattomaa kuulijaa. Palautteen perusteella lähes kaikki lähtisivät mielellään tai mahdollisesti uudelleen lied-konserttiin konserttimme kuultuaan.

Kolmantena lähdimme konsertoimaan Kauhajoelle erään ammattimuusikon omakotitaloon. Vieraita tässä konsertissa oli yhteensä 11, ja konserttitilana toimi avara olohuone. Piano oli juuri viritetty, ja akustiikka oli suhteellisen hyvä. Konserttikävijöistä jopa yhdeksän kertoi lähtevänsä mielellään uudestaan lied-konserttiin, ja moni kertoi kaipaavansa enemmän tämän kaltaista konsertointia kaupunkiinsa.

Viimeinen konserttipaikkamme oli litissä suuressa omakotitalossa, jossa oli pystypiano. Konserttivieraita oli kymmenen, ja he kaikki kertoivat olevansa klassisen musiikin harrastajia. Konserttitilannetta oli myös arvioimassa koulumme opettaja. Kaikki konserttivieraat kertoivat lähtevänsä mielellään uudestaan lied-konserttiin.

Oli mukava huomata, että jokainen konsertti toimi myös tuttujen ihmisten ja kyläläisten kohtaamispaikkana, jossa vaihdettiin kuulumisia ja keskusteltiin vapaasti kahvipöydän ääressä. Ilo oli huomata myös se, miten jokaisessa konsertissa meidät otettiin lämpimästi vastaan. Saimme toivottaa yleisön tervetulleeksi, ja jäimme jokaisen konsertin jälkeen kahvittelemaan ja keskustelemaan yleisön kanssa. Palaute oli positiivista ja lämmintä, ja jokaisessa konserttipaikassa kuulimme kommentteja ja pohdintoja siitä, miten hieno taiteenlaji lied on, ja miten sitä pitäisi kuulla konserteissa useamminkin. Saimme myös positiivista palautetta siitä, että kerroimme jokaisesta esitettävästä kappaleesta hieman taustatietoa niin, että kuuliija pystyi kuuntelemaan kappaletta syventymällä siihen paremmin. Yleisöt myös pitivät siitä, että laulukieliä oli useampia. Osa kiitteli suomen kielestä koska sitä oli helppo seurata ja osa taas piti muun maalaisista lauluista, koska niissä pystyi kuuntelemaan eri kieliä.

4.2. Kuulijoiden kokemukset

Tässä luvussa esitellään kyselylomakkeilla hankittujen tietojen tulokset. Kyselylomakkeeseen vastanneita oli neljässä konsertissa yhteensä 47. Tulokset on käyty läpi niin konserttikohtaisesti kuin tekemällä yhteenvedot kaikista konserteista. Mikäli joku oli jättänyt vastaamatta kysymykseen tai rasti tittanut useamman vastausvaihtoehdon, kuten sekä vastauksen kyllä että ei, on vastaus kirjattu tyhjäksi kyseisen kysymyksen osalta. Kysymyskohtaiset tulosyhteenvedot ovat nähtävissä liitteessä 3 esitetyissä kaavioissa.

24.3. konsertoimme Ilmajoella erään perheen omakotitalossa. Konserttiin saapui yhteensä kaksikymmentä henkilöä, joista yhdeksän oli miehiä ja yhdeksän naista. Kaksi kuulijaa oli jättänyt kyselylomakkeen kohdan sukupuoli tyhjäksi. Kyselyyn vastanneista osallistujista yli puolet olivat yli 60-vuotiaita ja nuorin alle 30-vuotias.

Osallistujista 16, eli 80 prosenttia ei ollut koskaan aiemmin ollut lied-konsertissa, ja vain kuusi kuulijaa oli aiemmin vierailut kotikonsertissa. Kuulijoista 19, eli 95 prosenttia koki kotikonsertin tilanteena perinteistä konserttia helpommin lähestyttäväksi. Yksi vastanneista oli jättänyt tämän kysymyksen kohdan tyhjäksi. Tätä perustellessaan monet kuvasivat kotikonserttia tilanteena rennoksi ja ilmapiiriltään lämpimäksi.

Kotoisampi tunnelma, vähän yleisöä ja sen tuoma ”tietty rentous”. (Mies 30–39 v.)

Tunnelma oli varsin kodikas ja lämmin. Kaikki osallistujat olivat tuttuja entuudestaan. (Nainen 40–49 v.)

– – tämä hieno vaihtoehto kuunnella konserttia, rento ote ja tuttuja kyläläisiä. (Mies 40–49 v.)

Kuulijoista 19 koki konsertissa esitettävien kappaleiden esittelyn helpottavan kuuntelukokemusta. Yksi vastanneista ei osannut sanoa. Puolet vastaajista oli sitä mieltä, että konsertti muutti heidän käsitystään klassisen laulumusiikin konsertista. Tiedusteltaessa kuulijoiden kiinnostusta lähteä tämän kotikonsertin kuultuaan uudelleen lied-konserttiin, vastasi 11 lähtevänsä mielellään ja 9 voisi mahdollisesti lähteä uudelleen.

Tässä yleisössä kotikonsertti nostatti kuulijoissa pintaan seuraavanlaisia ajatuksia:

Erittäin hyvä toteutustapa. Hyvä idea koota tietty porukka yhteen musiikkiteeman äärelle. Nautinnollista! Esiintyjät olivat jo ihan ammattilaisia. (Nainen 40–49 v.)

Kaunista musiikkia tutussa seurassa, miellyttävää. (Nainen 30–39 v.)

Ihan mukavahko kokemus. Välispiikit oli mielenkiintoisia ja mukavia. (Nainen 20–29 v.)

Tykkäsin että kappaleissa oli myös muta kuin suomen kielisiä lauluja. (Mies 30–39 v.)

Helppo kuunnella kotioloissa. (Mies yli 60 v.)

Pitkäperjantaina 25.3. pidimme konsertin Seinäjoella. Tässä hieman intimitimmässä konsertissa kyselyyn vastanneita kuulijoita oli yhteensä kuusi, joista neljä oli naista ja kaksi miestä. Nuorin vastanneista kuulijoista oli alle 30-vuotias ja vanhin alle 50-vuotias. Tämän konsertin kuulijoiden keski-ikä oli nuorin kaikista tekemistämme konserteista. Tästä ryhmästä kukaan ei ollut käynyt aiemmin lied-konsertissa, mutta kaksi oli käynyt kotikonsertissa.

Kuulijoista viisi piti kotikonserttia tilanteena helpommin lähestyttävänä kuin perinteistä klassisen musiikin konserttia. Yhden henkilön vastaus kirjattiin tilastointiin tyhjänä, sillä hän oli vastannut kysymykseen sekä kyllä että ei, mutta selvensi vastaustaan avoimessa kysymyksessä. Kotikonserttia pidettiin helpommin lähestyttävänä seuraavista syistä:

Ajan järjestäminen tuntui helpommalta. (Mies 30–39 v.)

Helpompi mennä tuttavan luokse. Rennompaa. (Nainen 40–49 v.)

Ehkä koska konsertti oli tutussa ympäristössä ja intiimimpi, oli tilanne helpompi lähestyä. Edellisistä kokemuksista akustiikasta oli ennakkoluuloja. (Nainen 20–29 v.)

Helppo tulla paikalle (omaan kotiin) tutut ihmiset ympärillä. Kiva hiljentyä musiikin äärelle kotiin, uudenlainen rauhoittumisen kokemus. (Nainen 30–39 v.)

Viiden kuulijan mielestä konsertin kappaleiden esittely helpotti heidän kuuntelukokemustaan, yksi vastaaja oli jättänyt kysymyksen tyhjäksi. Konsertti muutti kolmen kuulijan käsitystä klassisen laulumusiikin konsertista. Kahdella puolestaan se ei vaikuttanut heidän aiempaan käsitykseensä, ja yksi kuulija oli jättänyt vastaamatta kysymykseen. Kuulijoista neljä lähtisi mielellään uudelleen lied-konserttiin, yksi mahdollisesti ja yksi oli jättänyt vastaamatta.

Tämän konsertin kuulijat pohtivat kokemuksestaan seuraavaa:

Kiva kokemus ☺ (Nainen 40–49 v.)

Mukava kokemus, kiitos! (Nainen 30–39 v.)

Kappalevalikoima oli kattava. (Nainen 20–29 v.)

Mukava ajatuksia rauhoittava hetki. Hienon tunnelman saa ilman hienoja suuria konserttisalejakin. (Mies 30–39 v.)

Kiva! Oli helppoa saada lapsetkin mukaan kuulemaan uutta kaunista laulua ja ihanaa soittoa. Tykkäsin todella paljon! (Nainen 30–39 v.)

Lauantaina 26.3. konsertoimme Kauhajoella, missä meitä odotti yksitoista-henkinen yleisö. Heistä seitsemän oli naisia ja neljä miehiä. Nuorin kyselyyn vastanneista kuulijoista oli alle 20 -vuotias ja suurin osa yli 60-vuotiaita. Heistä kahdeksan oli käynyt aiemmin lied-konsertissa, kaksi oli ensikertalaisia ja yksi oli jättänyt tämän kysymyksen kohdan tyhjäksi. Neljälle kuulijalle kotikonsertti oli uusi kokemus. Yhdeksän vastaajaa koki kotikonsertin helpommin lähestyttäväksi kuin tavanomaisen konserttitilanteen. Yksi vastanneista ei pitänyt konserttia helpommin lähestyttävänä, ja yksi vastaajista oli rastittanut sekä kohdan kyllä että ei. Vastaajien perustelut olivat seuraavanlaisia:

Tilanne on lämpimämpi, tunnelma on kodikas. (Nainen 50–59 v.)

Määrätynlainen läheisyys ja lämpö välittyivät hyvin! Intiimiä! (Nainen yli 60 v.)

Läheinen tunnelma. (Mies yli 60 v.)

Tuttu paikka ja tutut ihmiset, helppo tulla. (Nainen 50–59 v.)

Kyllä ja ei [helpommin lähestyttävä]. Käymme usein konserteissa, mutta toisaalta tämäntyylinen konsertti on intiimiä. (Mies 50–59 v.)

Konserteissa on aina ihanaa käydä. Kotikonsertti oli mahtavaa vaihtelua, mutta yhtä helposti lähestyttävä. (Nainen alle 20 v.)

Kymmenen vastaajista piti kappaleiden esittelystä ja koki sen helpottavan kuuntelukokemustaan. Yksi vastaajista oli jättänyt tämän kohdan tyhjäksi. Konsertti muutti neljän kuulijan käsityksiä klassisen laulumusiin konser-

tista. Neljä oli jättänyt kohdan tyhjäksi, ja kolmen kuulijan aiempia käsityksiä konsertti ei muuttanut. Kuulijoista yhdeksän menisi mielellään uudelleen lied-konserttiin, yksi mahdollisesti ja yksi oli jättänyt vastaamatta.

Kauhajoella kotikonsertti keräsi oheista palautetta:

Aivan uusi kokemus. Upeeta ja mahtavaa. (Nainen yli 60 v.)

Mielenkiintoiset kappaleet, hyvä esittely. Varmasti etsin lisää näiden säveltäjien musiikkia. (Nainen 50–59 v.)

Aivan ihana juttu. Tällaista lisää. Se, että kappaleet esitellään syventää kokemusta. (Nainen yli 60 v.)

Ihana! (Nainen alle 20 v.)

Erityisesti miellytti kappaleitten lämminhenkinen esittely. (Mies yli 60 v.)

Ihastuttava ohjelma. Näitä saisi olla enemmän. (Mies 50–59 v.)

Erittäin kiva kokemus. Lähtisin mielelläni uudelleen samantyyppiseen konserttiin! ☺ Lisää tällaista! (Nainen 50–59 v.)

Viimeisen kotikonserttimme pidimme litissä 2.4.2016. Tässä konsertissa kuulijat olivat aktiivisia klassisen musiikin harrastajia. Heistä seitsemän oli naisia ja kaksi miestä. Yksi oli jättänyt vastaamatta sukupuoli-kohtaan. Kaksi nuorinta kuulijaa oli alle 20-vuotiaita ja loput yhtä lukuun ottamatta yli 60-vuotiaita. Heistä vain kaksi oli ensimmäistä kertaa lied-konsertissa, yksi oli jättänyt vastaamatta kysymykseen. Yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat oleet aiemmin kotikonsertissa. Yhdeksän vastaajaa koki kotikonsertin helpommin lähestyttävänä, yksi oli ohittanut kysymyksen. Kotikonserttia puollettiin seuraavilla kommentteilla:

Tilanne oli intiimimpi. (Mies yli 60 v.)

Lämmin tunnelma, ihmiset juttelivat toisilleen, tervehtivät kaikkia. (Nainen yli 60 v.)

Leppoisa tunnelma, läheinen kontakti. (Nainen yli 60 v.)

Kodikkuus tuo musiikin lähelle. (Nainen 40–49 v.)

Epävirallinen tunnelma toi musiikin lähelle. (Mies yli 60 v.)

Kotikonsertissa on rennompia oloja. (Nainen alle 20 v.)

Kappaleiden esittely helpotti kaikkien kysymykseen vastanneiden kuuntelukokemusta. Yhdellä lomakkeella tämä kysymys oli jätetty väliin. Tämän yleisön kohdalla konsertti muutti vain yhden kuulijan ajatuksia klassisen laulumusiikin konsertista. Kolme kuulijaa ei vastannut tähän kysymykseen. Kaikki konserttivieraat lähtisivät mielellään uudellen lied-konserttiin.

litissä vieraat kirjasivat konsertista ylös seuraavanlaisia ajatuksia:

*Enemmän toivoisin kotikonsertteja. Upeaa kuultavaa!!!
(Nainen yli 60 v.)*

Mielenkiintoinen lisä musiikkitarjontaan. (Mies yli 60 v.)

Toivon lisää tällaisia. Ihanaa tutustua koteihin. (Nainen yli 60 v.)

Kuulin tästä, halusin ehdottomasti olla mukana vaikka vähän flunssaisenaikin. (Nainen yli 60 v.)

Paras paikka nauttia musiikista. Se tulee niin lähelle ja tutussa ympäristössä mieli on herkemmin auki. Näitä pitäisi olla enemmän!! (Nainen 40–49 v.)

Erittäin kiinnostava elävän musiikin muoto. Olohuonekonsertteja voisi olla useamminkin. (Mies yli 60 v.)

Kappalevalinnat sopivat täydellisesti kotikonserttiin! (Nainen alle 20 v.)

Mukavia kappaleita ja rento tunnelma. (Nainen alle 20 v.)

Kaiken kaikkiaan kotikonserttimme tavoittivat 26 lied-konserttien ensikertaista, mikä on vastaajista 55 prosenttia. Sen sijaan aiemmat kokemukset kotikonserteista jakautuivat tasaisesti, sillä 24 vastaajaa (51 %) oli ollut aiemmin kotikonsertissa 23 vastaajan (24 %) kokiessa sellaisen ensimmäistä kertaa. Vastaajista 89 prosenttia piti kotikonserttia tavanomaista klassisen musiikin konserttia helpommin lähestyttävänä. 94 prosenttia vastaajista koki kappaleiden esittelyn helpottavan kuuntelukokemusta. 38 prosenttia vastaajista koki kotikonsertin muuttaneen heidän ajatuksiaan klassisen laulumusiikin konserteista. Tyhjiä vastauksia kertyi kahdeksan eli 17 %. Vastaajista 72 prosenttia lähtisi mielellään uudelleen lied-konserttiin ja 24 % voisi mahdollisesti lähteä. Vastauksissa saattaa heijastua konserteissa syntyvä ilmapiiri; tilanne saatetaan kokea miellyttävänä ja ainutlaatuisena, jolloin yleisölle voi tulla tietty paine vastata kyselyyn positiivisesti. Pohdimme, mitä ne henkilöt, jotka jättivät vastaamatta osaan kysymyksistä, mahtoivat ajatella konsertista. Jättivätkö he vastaamatta päästäkseen nopeasti eroon kyselystä, oliko konsertti heille yhdentekevä vai kokivatko he konsertin todellisuudessa epämiellyttäväksi, mutta eivät halunneet tuoda ajatuksiaan julki.

4.3. Esiintyjien kokemukset

Etukäteen jännitimme sitä, miten lied-konserttia ensi kertaa kuulemaan saapuvat ottavat meidät ja liedin vastaan. Halusimme luoda tunnelmasta mahdollisimman välittömän ja tällä tavoin murtaa klassiseen musiikkiin kohdistuvia ennakkoluuloja. Pohdimme omaa käyttäytymistämme konserttitilanteessa, toivotimme yleisön tervetulleeksi ja esittelimme kaikki kappaleet. Laulaja on kokenut normaaleissa konserttitilanteissa puhumisen laulamista jännittävämpänä, mutta kotikonserteissa se tuntui jopa miellyttävältä. Kappaleiden esitleminen yleisölle tuntui mukavalta, varsinkin kun sen saattoi huomata vaikuttavan positiivisesti kuuntelukokemukseen.

Kotikonsertteihin pystyi suhtautumaan hyvällä tavalla rennommin kuin perinteisiin konsertteihin. Esiintyminen ei jännittänyt yhtä paljon, konsertteihin

ei sisällynyt tunnetta arvosteltavana olemisesta, ja se taas vapautti epäonnistumisen pelosta. Pianisti kuvaili rentoutuneensa jopa siinä määrin, että havahtui välillä kesken soiton siihen, että on itse asiassa konsertoimassa. Ensisijaisesti oli tarkoitus luoda tilanteesta yleisölle vapaamuotoinen, mutta turhan jäähmyden karsiminen tuntui esiintyjistäkin hyvältä.

Kotikonserteissa olosuhteet voivat yllättää, ja ne vaativat esiintyjiltä joustavuutta. Kotikonserteissa joutuu tinkimään puitteista esimerkiksi pianon viireen ja tilan akustiikan suhteen. Tunnelma kotikonserteissa kuitenkin korvasi mahdolliset pienet musiikin tekemisen tasoon vaikuttavat puutteet.

Olohuoneissa tunnelma oli intiimi, sillä esiintyjät ja yleisö olivat lähempänä toisiaan kuin tavanomaisessa konserttitilanteessa. Katsomon puuttuessa yleisö levittäytyi mieleisellään tavalla, mikä osaltaan loi huoletonta tunnelmaa molemmille osapuolille vähentäen perinteisen konserttikurin ja järjestyksen tuntua. Läheisen tunnelman ansiosta yleisön reaktiot saattoi nähdä ja aistia vahvemmin, mikä vaikutti myös esiintyjien musisointiin. Tämä vahvisti esiintyjien ja yleisön välistä vuorovaikutusta, mikä kuului kappaleiden tulkinnoissa.

Oli ilo huomata, miten paljon konserttien isäntäparit olivat panostaneet konsertteihin tarjoiluineen. Konserttia seuranneet kahvihetket mahdollistivat myös vapaamuotoisen keskustelun esiintyjien ja yleisön välillä. Tällainen kanssakäyminen ei ole yhtä luontevaa perinteisessä konsertissa. Erityisen hienoa oli huomata, että yleisö tuntui viihtyvän, ja sitä vahvisti monien kuulijoiden henkilökohtaiset kiitokset ja kommentit. Kotikonserteissa myös oppi, että yleisöä ei pidä koskaan aliarvioida. Valitsimme ohjelmaamme monia suomenkielisiä lauluja, sillä vieraskielisten laulujen vastaanotto mietityttää monesti, kun esittää kappaleita lied-musiikkia tuntemattomille kuulijoille. Konserteissa tuli kuitenkin palautetta, jonka mukaan oli mukavaa, että ohjelmassa oli myös muita kuin suomenkielisiä lauluja. Yhden konsertin jälkeen eräs kuulija tuli luoksemme ja kertoi pohtineensa, että vieraskieliset laulut tuskin olisivat toimineet muulla kuin alkuperäiskielellä laulettuna. Hän

oli siis tavoittanut yhden lied-musiikin keskeisimmistä seikoista: laulut lauletaan alkukielellä, sillä hyvät säveltäjät ottavat tekstin ominaisuudet huomioon säveltäessään ja jotain runosta menetettäisiin käännöksen myötä.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kotikonsertit osoittautuivat hyväksi tavaksi tutustuttaa ensikertalaiset lied-musiikkiin. Kotikonserteilla pystyy tavoittamaan henkilöitä, jotka eivät muutoin lähtisi klassisen laulumusiikin konserttiin. Tutkimus osoitti, että kotikonserttiin on helppo lähteä, eikä käyttäytymis- ja pukeutumisetiketti mietitytä yleisöä liiaksi. Kotikonsertteihin kokoontuu toisilleen entuudestaan tuttuja ihmisiä, tunnelma on vapautunut ja ihmisten on helppo lähestyä toisiaan, vaikka eivät olisikaan valmiiksi tuttuja.

Perheellisten on usein vaikea päästä lähtemään konsertteihin, jolloin kotikonsertti on lähes ylellinen vaihtoehto, kun esiintyjät tulevat omaan olohuoneeseen, eikä lapsille tarvitse hankkia erikseen hoitajaa. Palautteessa kävi ilmi, että kuulijat kokivat kotikonsertin hyvänä tapana rauhoittua. Tässä hektisessä ajassa pienimuotoisille konserteille on varmasti kysyntää.

Konserttien rento tunnelma mahdollistaa täydellisen keskittymisen musiikkiin, ja esiintyjä pääsee seuraamaan läheltä. Konserteissa ei pääse syntymään hierarkista erottelua yleisön ja esittäjien välillä, mikä luo välittömämmän vuorovaikutuksen. Pienessä tilassa tunnelmasta tulee intiimi ja käsin kosketeltava. Yleisö on vapautuneempaa, kun ei tarvitse huolehtia siitä, milloin saa tai pitää taputtaa. Kotisohvalla voi ottaa mukavan asennon ja unohtaa pönöttämisen. Esiintyjien kanssa pääsee keskustelemaan ja vaihtamaan ajatuksia.

Kotikonsertteja on mahdollista varioida ja yhdistää niihin esimerkiksi tarjoilua tai liittää ne osaksi jotain omaa juhlahetkeä tai tapahtumaa. Verrattuna konserttisalissa järjestettyyn konserttiin on kotikonsertissa helpompi ottaa vapauksia. Jopa konsertin ajankohta on vapaammin valittavissa.

Esiintyjien kannalta kotikonsertit ovat hyvä tapa tuoda omaa osaamista esille ja kasvattaa kuulijakuntaa ilman suuria kuluja, sillä kotikonserteista ei tarvitse maksaa salivuokraa. Riskit ovat pienempiä kuin perinteistä lied-konserttia järjestettäessä. Lied-konsertit keräävät valitettavan harvoin riittävästi yleisöä, jotta esiintyjät saisivat kulut katettua. Tämä on varmasti yksi syy

sille, miksi lied-konsertteja ei ole kovin usein tarjolla, eikä varsinkaan maakunnissa. Kotikonsertit tarjoavat hyvän väylän tuoda liediä esille tällaisissa paikoissa. Samalla esiintyjät voivat kartuttaa yleisöpohjaa. Salivuokran lisäksi kotikonserteissa voi säästää markkinointikuluissa, mikäli kyseessä ei ole julkinen kotikonsertti, vaan kodin omistaja kutsuu itse vieraat.

Seuraavana askeleena olisi mielenkiintoista miettiä, voisiko kotikonserteista kehitellä lied-duolle taloudellisesti kannattavan konseptin. Tämän työn merkeissä pidetyt konsertit olivat ilmaisia, mutta tosiasiassa kotikonserteista koituu ensinnäkin matkakuluja esiintyjille ja lisäksi lied-konsertin ohjelman harjoittelu on aina aikaavievää. Kyselylomakkeessa olisi voinut tiedustella, olisivatko kuulijat valmiita maksamaan kotikonsertista tai kiinnostuneita tilaamaan kotikonsertin luokseen, mikäli siitä koituisi kuluja.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet

Aho, Keijo 2009. *Kamarimusiikin taito – ohjaajan opas*. Nurmee: Classicus.

Bernac, Pierre 1978. *Interpretation of French song*. New York: Norton.

Djupsjöbacka, Gustav 2000. *Istumme ilokivelle*. Sata suomalaista yksinlaulua. Helsinki: WSOY.

Elliot, Martha 2007. *Singing in Style. A Guide to Vocal Performance Practices*. New Haven and London: Yale University Press.

Eppstein, Hans 1979. Schubert -hakusana. *Otavan iso musiikkitietosanakirja*. Toim. Ala-Könini et. Al. Helsinki: Otava. Osa 5: 169 – 173.

Gorrell, Lorraine 1993. *The Nineteenth-Century German Lied*. Portland, Oregon: Amadeus Press.

Gothoni, Ralf 1998. *Luova hetki. Esseitä matkallaolosta musiikissa*. Helsinki: Ajatus.

Hämeenniemi, Eero 2007. *Tulevaisuuden musiikin historia*. Helsinki: Basam Books.

Jalkanen, Pekka 2003. 1800-luku: huvitteleva porvari. *Teoksessa Suomen Musiikin historia. Populaarimusiikki*. Jalkanen, Pekka & Kurkela, Vesa. Porvoo: WSOY.

Kuusisaari, Harri 2007. *Duo: Soile Isokoski ja Marita Viitasalo*. Jyväskylä: Minerva.

Lampila, Hannu-Ilari 1978. Kamarimusiikki -hakusana. *Otavan iso musiikkitietosanakirja*. Toim. Ala-Könni et. Al. Helsinki: Otava. Osa 3: 331 – 334.

Moisala, Pirkko & Valkeila, Riitta 1994. *Musiikin toinen sukupuoli*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Nummi, Seppo 1982. *Laulujen keskeltä. Valikoima kirjoituksia*, toim. Lassi Nummi ja Petri Nummi. Helsinki: Otava.

Paavilainen, Petri 2015. *Psykologian tutkimustyöopas*. Helsinki: Edita

Salmenhaara, Erkki 1995. Romantiikka ja Biedermeier. Teoksessa *Suomen musiikin historia. Ruotsin vallan ajasta romantiikkaan*. Dahlström, Fabian & Salmenhaara, Erkki 1995. Porvoo: WSOY.

Sarjala, Jukka 2002. *Miten tutkia musiikin historiaa?* Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Savolainen, Pentti 2003. Tom Krause. Täydellinen vapaus. Jyväskylä: Gummerus.

Internet-lähteet

Aura, Maarit 2011. Lied on uhanalainen laji! Yle klassinen 27.9.2011. <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2011/09/27/lie-d-uhanalainen-laji> (9.4.2015)

Hautamäki, Tero 2015. Kotikonsertti on kuuminta hottia. Ilkka 10.12.2015. <http://www.ilkka.fi/mielipide/kolumnit/kotikonsertti-on-kuuminta-hottia-1.1960755> (9.4.2016)

Hietanen, Sirpa 2010. Kasvatuksesta yhteistyöhön. Suomen Kansallisoopperan yleisötyöstä 1992 – 2008. Loisto-kulttuuripalvelut. http://www.ooppera.fi/filebank/446-Kasvatuksesta_yhteistyohon.pdf (10.4.2016)

Mattila, Mattias 2016. Tunnistaako Youtube Shostakovitshin? Kvartetti vie klassisen musiikin uusiin kanaviin. Yle Kulttuuri 6.4.2016. http://yle.fi/uutiset/tunnistaako_youtube_shostakovitshin_kvartetti_vie_klassisen_musiikin_uusiin_kanaviin__video/8793251 (10.4.2016)

Rytmi, 2015. Flyygeli yksiossa ja yllätyksiä ratikassa. We Jazz julkisti festivaaliohjelmansa. 6.9.2015. <http://www.rytmi.com/uutiset/flyygeli-yksiossa-ja-yllatysia-ratikassa-we-jazz-julkisti-festivaaliohjelmansa/> (10.4.2016)

Schubertiade. <https://en.wikipedia.org/wiki/Schubertiade> (9.4.2016)

Suomen Lied-akatemia ry. <http://www.liedakatemia.fi/> (9.4.2016)

Taidekoti Kirpilä. <http://www.taidekotikirpila.fi/tapahtumat/konsertit/> (10.4.2016)

Turun Musiikkijuhlat. <http://www.turkumusicfestival.fi/ohjelma/kotikonsertti-soile-isokosken-mestarikurssioppilaat-2/> (10.4.2016)

Turun Sanomat, 2015. Kotikonsertti palauttaa alkujuurille. <http://www.ts.fi/uutiset/turun+seutu/728165/Kotikonsertti+palauttaa+alkujuurille> (10.4.2016)

Vedenpää, Ville 2015. Klassisen musiikin kotikonsertissa sotilasasento häviää nopeasti. Yle Uutiset Kulttuuri 27.7.2015. http://yle.fi/uutiset/klassisen_musiikin_kotikonsertissa_sotilasasento_haviala_nopeasti/8184155 (10.4.2016)

Kuvalähteet

Kuva 1 & 2. <https://en.wikipedia.org/wiki/Schubertiade>

Pidetyt konsertit

Kotikonsertti Ilmajoella 24.3.2016

Kotikonsertti Seinäjoella 25.3.2016

Kotikonsertti Kauhajoella 26.3.2016

Kotikonsertti Iitissä 2.4.2016

LIITE1: Kyselytutkimuslomake

Sukupuoli: _____

Ikä: alle 20 20 – 29 30 – 39 40 – 49 50 – 59 60 – >

Koulutus _____

Oletko klassisen musiikin harrastaja? (soitat, laulat, kuuntelet aktiivisesti tai käyt konserteissa) Kyllä Ei

Oletko musiikin ammattilainen? Kyllä Ei

Oletko käynyt aiemmin lied-konsertissa?

- Kyllä
- En

Oletko käynyt aiemmin kotikonsertissa?

- Kyllä
- En

Koitko olohuonekonsertin tilanteena helpommin lähestyttäväksi kuin perinteisen konsertin?

- Kyllä
- En

Miksi?

Miten konsertin kappaleiden esittely vaikutti kuuntelukokemukseesi?

- Helpotti kuuntelukokemusta
- Häiritsi kuuntelukokemusta
- En osaa sanoa

Muuttiko konsertti ajatuksiasi klassisen laulumusiikin konsertista?

- Kyllä
- Ei

Menisitkö tämän konsertin kuultuasi uudelleen lied-konserttiin?

- Mielelläni
- Mahdollisesti
- En

Ajatuksiani olohuonekonsertista:

LIITE2: Konsertin käsiohjelma

Kotikonsertti xxxxxxxxxxxxxx ja xxxxxxxxxxxxxxx:n luona

xx.xx.2016

Jenni Liikacja, sopraano

Ruut Karhula, piano

T. Rangström: Pan (Bo Bergman) Fem ballader no. 3

J. Antela: Kutsijat (L. Onerva)

T. Kuula: Purjein kuutamolla (Kalle Wuckoski) op. 31a / 1

G. Faure: Au bord de l'eau (Sully-Prudhomme, Armand) op. 8 / 1

F. Mendelssohn-Hensel: Die Mainacht (Ludwig Christoph Heinrich Hölty) op. 9 / 6

H. Kaski: Lähdettyäs (V. A. Koskenniemi) op. 26 / 3

*O. Merikanto: Illansuussa (V. A. Koskenniemi)
op. 69 / 2*

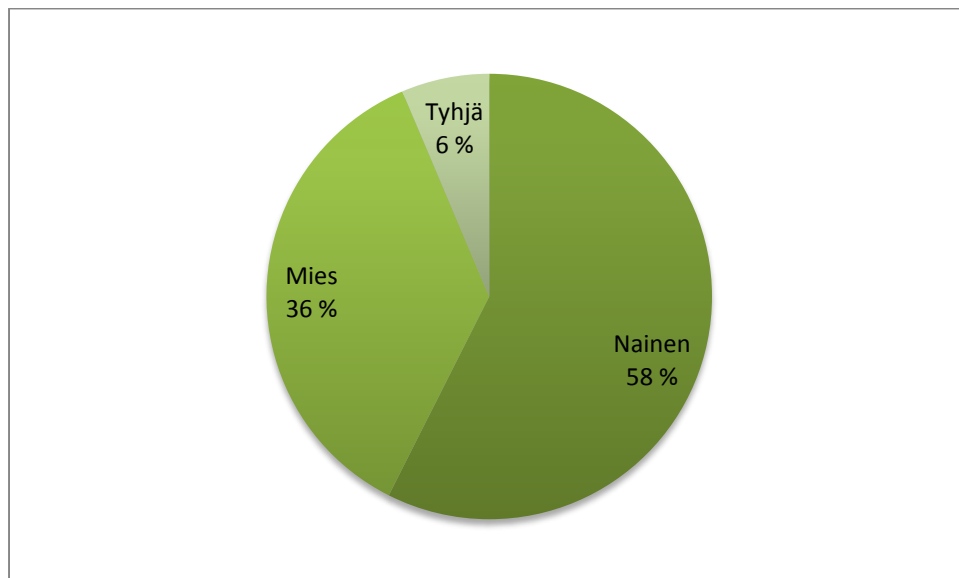
J. Sibelius: Narciss (Bertel Gripenberg)

*J. Sibelius: Demanten på marssnön (J. J. Wecksell)
op. 36 / 6*

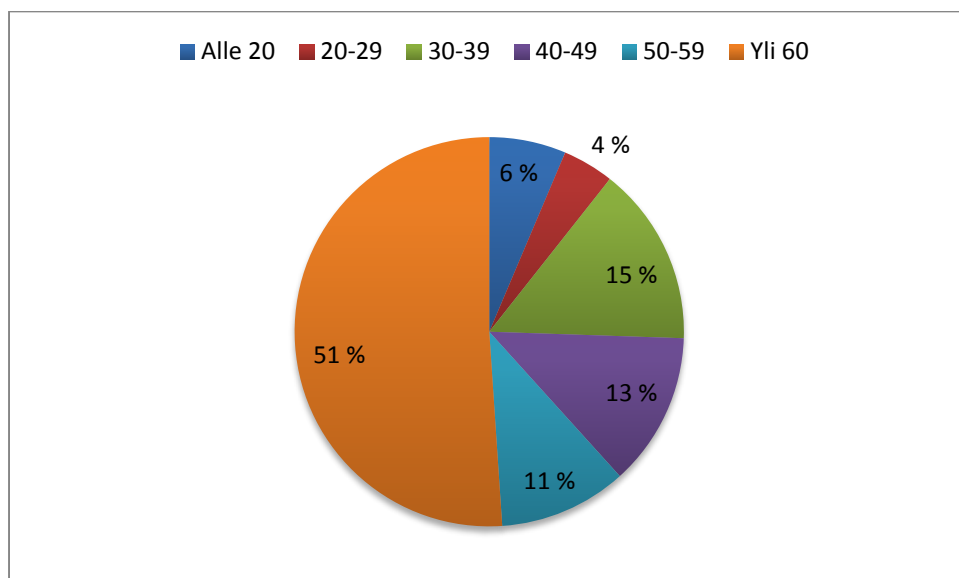
LIITE 3: Kyselytutkimuksen tuloskaaviot

Yhteenvetot konserttien kyselylomakkeiden tuloksista. Vastaajia yhteensä 47.

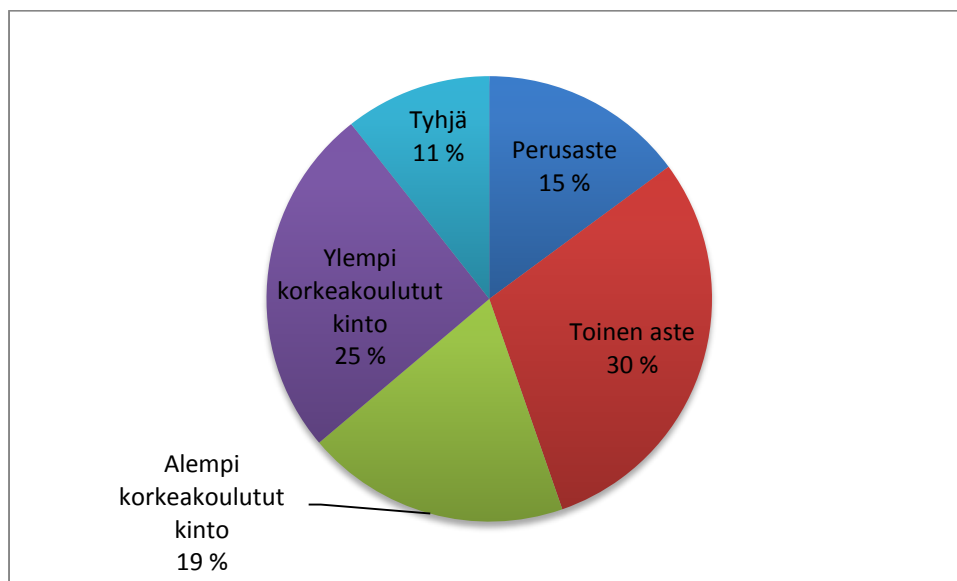
Sukupuoli:

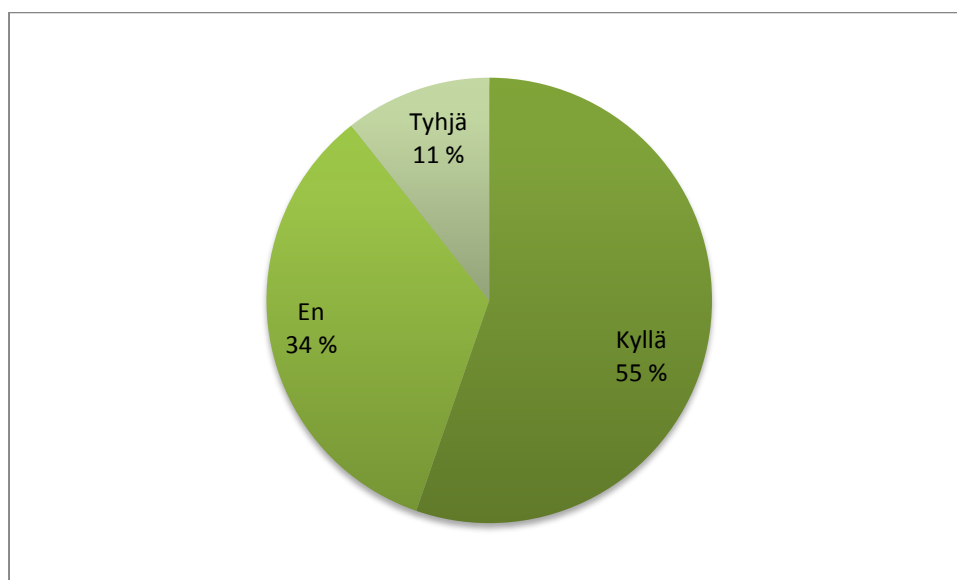
Ikä:

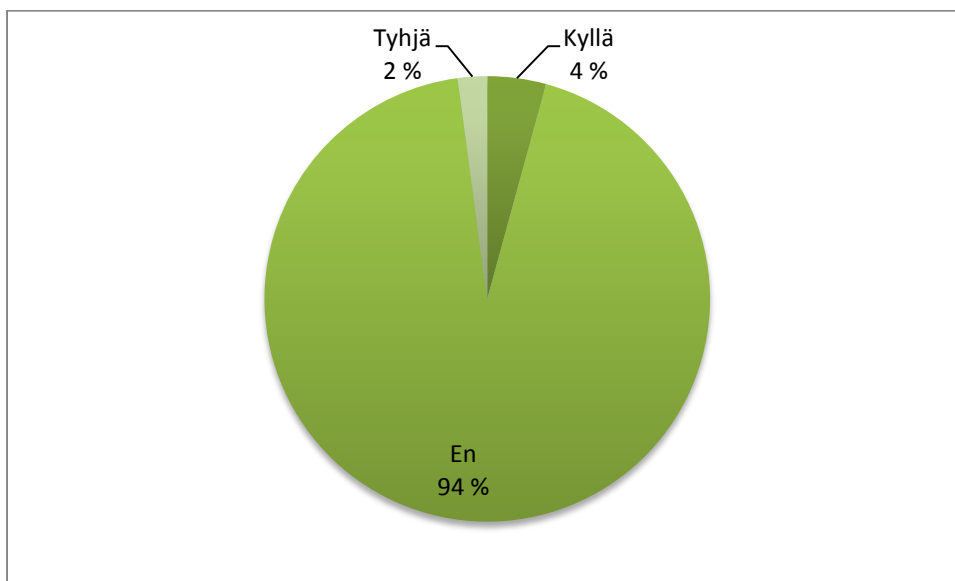
Koulutus:

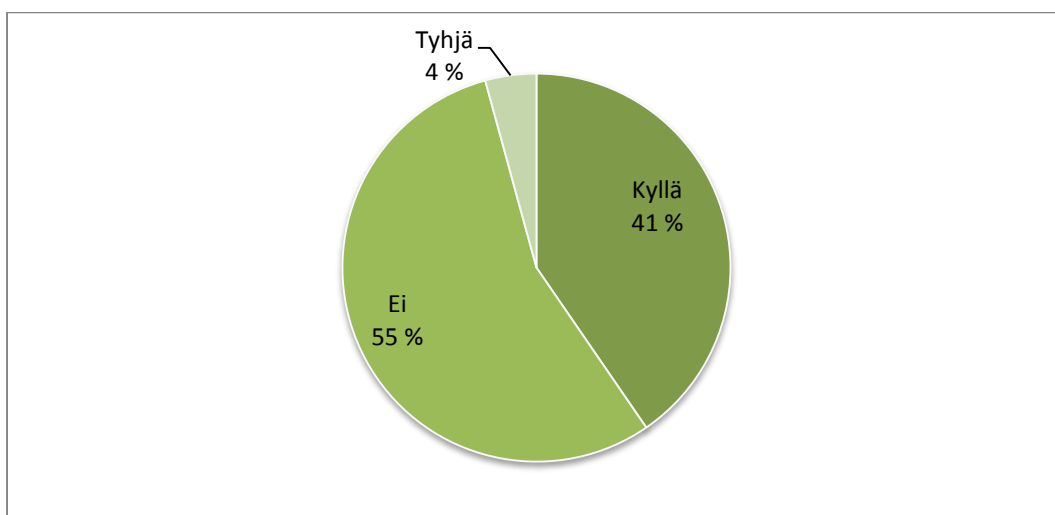
Oletko klassisen musiikin harrastaja?

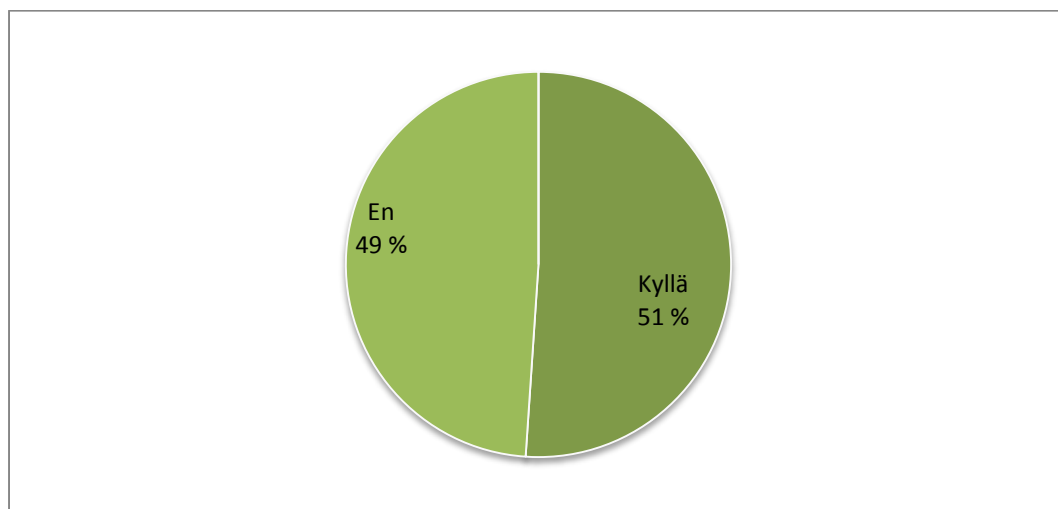
Oletko musiikin ammattilainen?

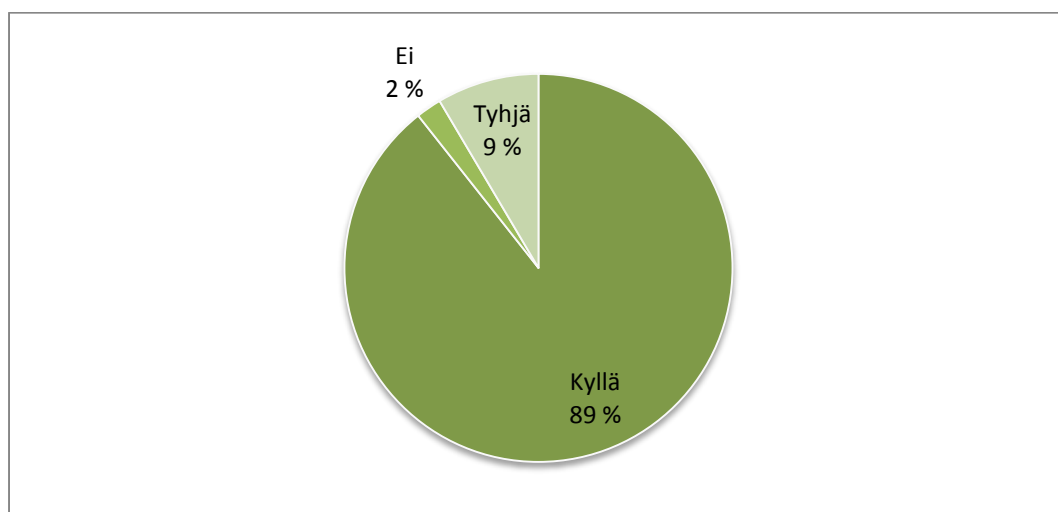
Oletko käynyt aiemmin lied-konsertissa?

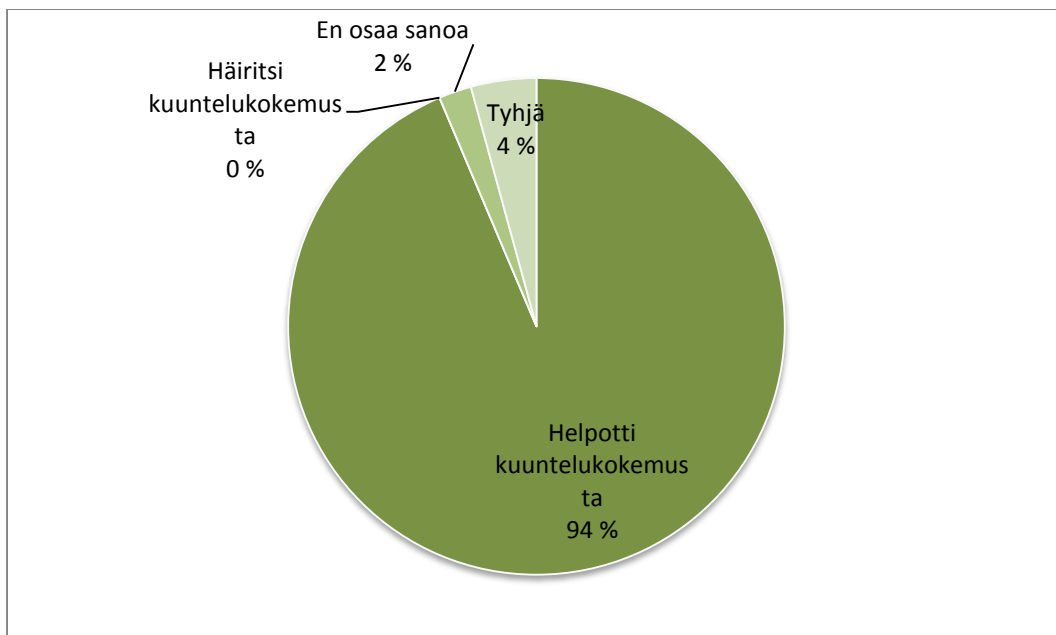
Oletko käynyt aiemmin kotikonsertissa?

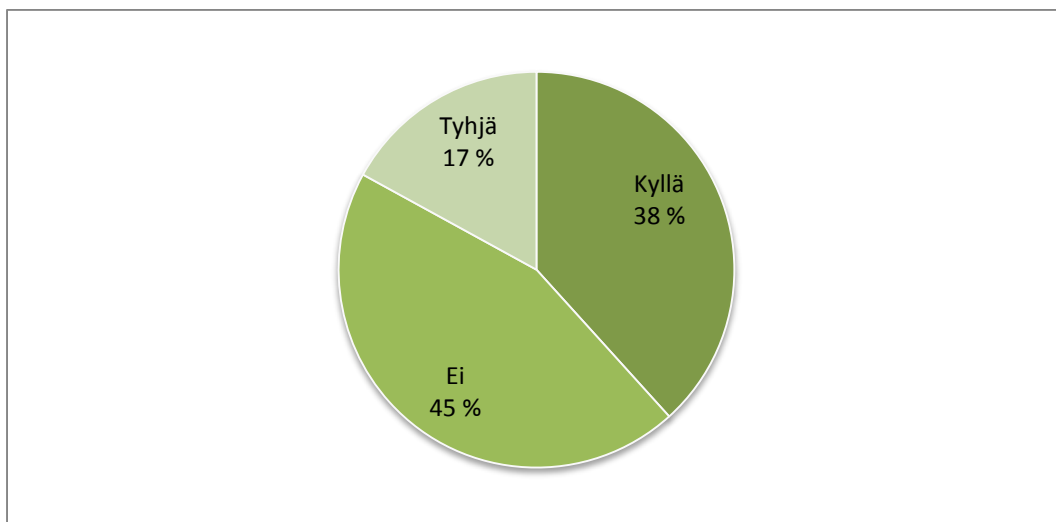
Koitko olohuonekonsertin tilanteena helpommin lähestyttäväksi kuin perinteisen konsertin?

Miten konsertin kappaleiden esittely vaikutti kuuntelukokemukseesi?

Muuttiko konsertti ajatuksiasi klassisen laulumusiikin konsertista?

Lähtisitkö tämän konsertin kuultuasi uudelleen lied-konserttiin?

